

SYLWIA PIEŃKOWSKA-KAMIENIECKA
ANNA OSTROWSKA-DANKIEWICZ

Dopłaty do dobrowolnych oszczędności emerytalnych – ocena skuteczności rozwiązań na przykładzie Niemiec i Nowej Zelandii

W ostatnich latach system dopłat do składek w dodatkowych programach emerytalnych stał się przedmiotem zainteresowania wielu państw. Wprowadziły go przede wszystkim kraje wysoko rozwinięte, w tym Niemcy i Nowa Zelandia, choć zainteresowanie tą problematyką zauważalne jest również w innych regionach świata. Celem artykułu jest przedstawienie rodzajów i zasad funkcjonowania dopłat do składek w dodatkowych systemach emerytalnych na przykładzie Niemiec i Nowej Zelandii wraz z określeniem ich znaczenia w upowszechnieniu dodatkowego oszczędzania na okres po zaprzestaniu aktywności zawodowej.

Słowa kluczowe: dodatkowy system emerytalny, dopłaty do składek, dotacja, automatyczne uczestnictwo.

Wprowadzenie

Świadczenia z obowiązkowych, zwłaszcza publicznych systemów emerytalnych, dla osób obecnie wchodzących na rynek pracy będą w przyszłości dużo niższe niż są obecnie. Dobrowolne oszczędzanie emerytalne dla utrzymania dotychczasowego standardu życia po zaprzestaniu aktywności zawodowej staje się w związku z tym niezbędną koniecznością. Co więcej, wiele reform¹ podejmowanych w publicznych systemach emerytalnych jest przeprowadzanych przy założeniu, że rola dodatkowych oszczędności emerytalnych będzie coraz większa. W niektórych krajach,

1. O reformach emerytalnych w wybranych krajach i wpływie określonej konstrukcji systemu emerytalnego na jego uczestników, na stan gospodarki i finansów publicznych oraz redystrybucję dochodu między pokoleniem pracującym i pokoleniem, które zakończyło już aktywność zawodową, zob. M. Szczepański, *Reformowanie systemów emerytalnych – porównania i oceny. Pension reforms – comparison and evaluation*, Publishing House of Poznań University of Technology, Poznań 2013.

m.in. w Kanadzie, Japonii, Wielkiej Brytanii czy w Stanach Zjednoczonych, potrzeba dobrowolnego zabezpieczenia na okres starości jest dostrzegana od wielu lat, podczas gdy w innych krajach (jak np. we Francji czy Niemczech) jest to problematyka budząca zainteresowanie społeczeństwa i rządu od stosunkowo niedawna. Z pewnością potrzeba dodatkowego oszczędzania emerytalnego obejmuje coraz większą część ludności, w tym osoby słabiej zarabiające, które są z zasady mniej aktywne w podejmowaniu decyzji o charakterze prooszczędnościowym².

Odpowiednią drogą do rozszerzenia zakresu uczestnictwa w rynku dodatkowych programów emerytalnych wydaje się stworzenie mechanizmów, które sprzyjają większemu zainteresowaniu obywateli zapewnieniem sobie należytego poziomu życia na emeryturze poza publicznym systemem emerytalnym. Zazwyczaj polityka państw wspierająca dodatkowe oszczędzanie emerytalne sprowadza się do stworzenia odpowiednich w tym zakresie bodźców podatkowych, choć nie zawsze są one skuteczne. Przewiduje się różne zasady rozwiązań, gdzie opodatkowanie może wystąpić na trzech etapach: składek wpłacanych do programów [1], zysków inwestycyjnych [2] i/lub w momencie wypłaty świadczeń z prywatnego programu emerytalnego [3]. Zgodnie z tymi założeniami wyróżnia się następujące reżimy podatkowe: EET (exempt-exempt-tax), TEE (tax-exempt-exempt), TTE (tax-tax-exempt), ETT (exempt-tax-tax)³. Najczęściej praktykowane jest założenie, opierające się na odpisywaniu wpłacanych do programów składek od podstawy opodatkowania i zwolnieniu z podatku zysków z inwestycji kapitałowych, a opodatkowaniu wypłacanych świadczeń (tj. system EET). Na takim rozwiązaniu *de facto* zyskują jednak osoby lepiej zarabiające, które płacąc wyższe podatki, otrzymują większe zachęty do dodatkowego oszczędzania emerytalnego. Z kolei osoby słabiej zarabiające, które płacą niższe podatki, w mniejszym stopniu zyskują na ulgach podatkowych i tym samym mniej oszczędzają na przyszłą emeryturę. Innym sposobem zwiększenia powszechności dodatkowego oszczędzania emerytalnego, zyskującym coraz większą popularność, są tzw. dopłaty do składek uczestników programów (*matching contributions*), realizowane przez rząd albo/i pracodawców. Jest to rozwiązanie, które może występować samodzielnie albo wraz z innymi zachętami, niejednokrotnie połączone jest również z automatycznym uczestnictwem w zakładowym programie emerytalnym. Dopłaty do składek dają wyraźniejszy impuls do oszczędzania niż bardziej tradycyjne podejście oparte na zwolnieniach podatkowych. Ich podstawową zaletą jest fakt, że mogą z nich w większym stopniu korzystać osoby przede wszystkim gorzej zarabiające, które odprowadzają niskie podatki lub, z braku formalnego zatrudnienia, nie płacą ich wcale.

System *matching contributions* w celu zwiększenia zakresu pokrycia świadczeń z publicznej części systemu emerytalnego poprzez system emerytur prywatnych wprowadziły przede wszystkim kraje wysoko rozwinięte⁴, w szerokim zakresie zwłaszcza Niemcy, Nowa Zelandia oraz Stany Zjednoczone. Również Japonia i Wielka Brytania w ostatnich latach zastosowały ten

-
2. E. Whitehouse, *Policies to Encourage Private Pension Savings: Evidence from OECD Countries*, [w:] *Matching Contributions for Pensions: A Review of International Experiences*, R. Hinz, R. Holzmann, D. Tuesta, N. Takayama (ed.), The World Bank, Washington DC 2013, s. 27.
 3. Szerzej na ten temat zob. m.in. w: E. Whitehouse, *The tax treatment of funded pensions*, Social Protection Discussion Paper, No. 9812, World Bank 1998; E. Whitehouse, *Taxation: The tax treatment of funded pensions*, World Bank, Washington, DC 2005.
 4. R. Holzmann, *Global Pension Systems and Their Reform: Worldwide Drivers, Trends, and Challenges*, IZA Discussion Paper, No. 68000, August 2012, s. 15.

system wspierania dodatkowego oszczędzania emerytalnego. Zainteresowanie problematyką dopłat do składek zauważalne jest także w innych regionach świata. Dla przykładu, wśród rozwijających się gospodarek azjatyckich (Chiny, Indie, Tajlandia) oraz krajów Ameryki Łacińskiej (Chile, Kolumbia, Meksyk, Peru) również można odnaleźć przypadki zastosowania bądź zainteresowania zastosowaniem systemu dopłat w celu zwiększenia stopnia uczestnictwa w rynku nie tylko dobrowolnych, ale i obowiązkowych planów emerytalnych przez osoby, które nie mają żadnego zabezpieczenia emerytalnego⁵.

Istnieje kilka zasadniczych atrybutów systemu *matching contributions*: indywidualne konto, zdefiniowana składka, system funduszowy, własny wkład, bezpośrednio dofinansowanie planu przez podmiot zewnętrzny (tzw. sponsora), charakter dobrowolny lub obowiązkowy. Sponsorem części składki może być pracodawca, rząd bądź inny podmiot, który dokonuje bezpośrednich dopłat do planu emerytalnego danego uczestnika. Ponadto w zależności od konstrukcji i zasad funkcjonowania planu można zauważyć takie cechy, jak możliwość wyboru polityki inwestycyjnej, automatyczne zapisywanie do planów (*auto-enrollment*), określone (*default*) poziomy składki, określone poziomy dopasowania (dopłaty) składek. Przy tak wielu aspektach funkcjonowania planów na zasadzie dopłat ze źródeł zewnętrznych szczególnie ważną rolę odgrywa tu edukacja finansowa, której zadaniem jest uświadomienie konieczności budowania odpowiedniego planu oszczędnościowego na okres po zaprzestaniu aktywności zawodowej, z wykorzystaniem przez jednostki posiadanych i nabywanych w tym celu umiejętności, postaw i zachowań⁶.

Polityka wielu państw skłaniająca do dodatkowego oszczędzania emerytalnego standardowo opiera się na zastosowaniu odpowiednich zachęt podatkowych (*tax incentives*), co wynika z założenia, że wyższe stopy zwrotu netto z oszczędności w większym stopniu zachęcają do gromadzenia odpowiedniego kapitału na okres po zaprzestaniu aktywności zawodowej. System dopłat do własnych wkładów oszczędzających wydaje się podobnym instrumentem finansowego wsparcia. Różnica między typową zachętą podatkową a *matching contributions* mogłaby się sprowadzać do kwestii nomenklatury: wsparcie rządu mogłoby być oznaczone słowem „*tax*”, natomiast „*match*” odnosiłoby się do dokonywanych przepływów finansowych bez względu na to, jaki podmiot jest w nie zaangażowany. Jednakże istnieje zasadnicza różnica między nimi, która reguluje te przepływy. Standardowo ulga podatkowa najczęściej zależy od osiągniętych dochodów danego podatnika, a w przypadku ich braku jednostka nie odprowadza podatku i w związku z tym nie ma możliwości korzystania ze zwolnień podatkowych. System dopłat jest natomiast formą wsparcia finansowego zarówno dla podatników, jak i innych osób, które nie uzyskują dochodów rejestrowanych⁷.

Poniżej przedstawiono rodzaje i zasady funkcjonowania dopłat do składek w dodatkowych systemach emerytalnych na przykładzie Niemiec i Nowej Zelandii wraz z określeniem ich znaczenia w upowszechnieniu dodatkowego oszczędzania na okres po zaprzestaniu aktywności zawodowej.

5. R. Holzmann, R. Hinz, D. Tuesta, *Early Lessons from Country Experience with Matching Contribution Schemes*, [w:] *Matching Contributions for Pensions: A Review of International Experiences*, red. R. Hinz, R. Holzmann, D. Tuesta, N. Takayama, The World Bank, Washington DC 2013, s. 6.

6. Ibidem, s. 9–10.

7. Ibidem, s. 34.

1. Doświadczenia z dopłat do dodatkowych planów emerytalnych na przykładzie „Riester Rente” w Niemczech

Z doświadczeń krajów wprowadzających system dopłat do składek w dodatkowych programach emerytalnych wynika, że społeczeństwo potrzebuje czasu, aby zaakceptować nową formę dotacji i zacząć powszechnie z niej korzystać. Na przykład w Stanach Zjednoczonych zajęło to ok. 10 lat, choć w Niemczech system upowszechnił się zdecydowanie szybciej. Wprowadzenie subsydiowanej przez państwo prywatnej i dodatkowej formy oszczędzania na okres starości było konsekwencją radykalnej reformy emerytalnej zwanej „reformą Riestera”⁸ (Riester Rente), z 2001 r., której głównym zamierzeniem było obniżenie stopy zastąpienia z publicznej części systemu emerytalnego (opartej na repartycji) z ok. 70 proc. ostatniego wynagrodzenia do poziomu ok. 52 proc. w perspektywie ok. trzydziestu lat (do 2030 r.). W celu zapełnienia powstałej luki społeczeństwo Niemiec stanęło przed koniecznością zapewnienia sobie dodatkowych środków na emeryturze.

Już w pierwszym roku z nowej formy oszczędzania skorzystało ok. 1,4 mln osób⁹, jednakże pojawiły się też głosy krytyczne co do poziomu skomplikowania systemu przyznawania dotacji i trudności z jej otrzymaniem, co spowodowało, że w latach 2003 i 2004 zaobserwowano zahamowanie popytu na uczestnictwo w programie Riester Rente. Od początku funkcjonowania systemu największy udział w rynku mają zakłady ubezpieczeń, choć również banki i fundusze inwestycyjne otrzymały możliwość oferowania tego rodzaju produktów (tabela 1).

Tabela 1. Liczba umów zawartych w ramach Riester Pension w latach 2001–2011

Rok	Liczba zawartych kontraktów		Zmiana (w %)
	ogółem	w tym w formie ubezpieczeniowej	
2001	1 400 000	1 400 000	–
2002	3 370 500	3 047 000	140,8
2003	3 924 440	3 486 000	16,4
2004	4 189 500	3 660 500	6,8
2005	5 630 900	4 796 900	34,4
2006	8 050 000	6 468 000	43,0
2007	10 757 000	8 355 000	33,6
2008	12 147 000	9 185 000	12,9
2009	13 253 000	9 794 000	9,1
2010	14 397 000	10 380 000	8,6
I połowa 2011	14 798 000	10 555 000	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Hagen, A. Kleinlein, *Ten Years of the Riester Pension Scheme: No Reason to Celebrate*, DIW Economic Bulletin, 2/2012, s. 4.

- Nazwa reformy związana jest z nazwiskiem ówczesnego Ministra Pracy i Polityki Społecznej Waltera Riesterera, który ją zainicjował.
- Uprawnionymi do uczestnictwa w rynku Riester Rente są m.in. pracownicy objęci obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, zarejestrowani bezrobotni otrzymujący zasiłek dla bezrobotnych, pobierający zasiłek macierzyński, samozatrudnieni opłacający składki na system ubezpieczenia społecznego, rolnicy.

Wyraźniejsze, w stosunku do lat poprzednich, zainteresowanie oszczędzaniem w subsydiowanych przez państwo dobrowolnych programach emerytalnych zaobserwowano w 2005 r., co było efektem wprowadzonych przez rząd zmian prawnych w funkcjonowaniu systemu Riester Rente¹⁰. Do najważniejszych należy zaliczyć ogólne uproszczenie funkcjonowania programu poprzez ograniczenie procedur administracyjnych (np. coroczne wypełnianie przez uczestnika planu formularza dotacji), zniesienie obowiązku systematycznego odkładania regularnych kwot w programie, jak i możliwość wypłaty środków w postaci jednorazowej sumy pieniężnej w granicach 30 proc. zakumulowanego kapitału (wcześniej maksymalnie do 20 proc.). Ponadto polepszyła się transparentność systemu oszczędzania, przejawiająca się w lepszej informacji na temat opcji inwestycyjnych i ryzyka inwestycyjnego czy w obowiązku zaprezentowania przez dostawcę planu symulacji porównawczej przy wyborze alternatywnych produktów. Generalnie z jedenastu ustalonych pierwotnie kryteriów uprawniających do oszczędzania w ramach Riester Rente utrzymano jedynie pięć, co w efekcie spowodowało wzrost liczby zawieranych umów¹¹. Jak już wspomniano, państwo wspiera prywatny sektor zabezpieczenia emerytalnego w Niemczech w dwóch podstawowych formach: poprzez dotacje bezpośrednie i zwolnienia podatkowe. Dopłaty rządowe: podstawowe i na każde dziecko, przekazywane są bezpośrednio na indywidualne konto uczestnika planu¹² (tabela 2).

Tabela 2. Statutowa skala dotacji w ramach Riester Rente w Niemczech

Lata	Składka do programu (jako % wynagrodzenia brutto)	Kwota dotacji (w euro/rok)	Dotacja na dziecko (w euro/rok)	Maksymalna kwota odliczenia (w euro/rok)
2002	1	38	46	525
2004/2005	2	76	92	1050
2006	3	114	138	1575
2008 i kolejne	4	154	185/300*	2100
Dodatkowo jednorazowy bonus w kwocie 200 euro, jeśli uczestnik programu ma mniej niż 25 lat				

*300 euro/rok na dzieci urodzone po 2007 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Börsch-Supan, M. Coppola, A. Reil-Held, *Riester...*, op.cit., s. 84 oraz T. Bucher-Koenen, *Financial Literacy, Riester Pensions, and Other Private Old Age Provision in Germany*, MEA Discussion Papers 250–2011, December 2011, s. 8.

W latach 2002–2008 kwota subsydium państwa do indywidualnych kont osób oszczędzających w programie miała trend wzrostowy (wzrosła ok. czterokrotnie), natomiast począwszy od 2008 r.¹³ została utrzymana na poziomie 154 euro/rok (308 euro/rok dla małżeństw, w których każdy z małżonków ma swój oddzielny plan). Dodatkowo 185 euro/rok na każde dziecko (300 euro/rok na dzieci

10. Wówczas programy dotowane przez państwo stały się popularniejszą formą oszczędzania na okres starości niż mające dotychczas największy udział w rynku zakładowe programy emerytalne. A. Börsch-Supan, M. Coppola, A. Reil-Held, *Riester Pensions in Germany: Design, Dynamics, Targeting Success, and Crowding-In*, [w:] *Matching Contributions for Pensions: A Review of International Experiences*, red. R. Hinz, R. Holzmann, D. Tu-esta, N. Takayama, The World Bank, Washington DC 2013, s. 87.

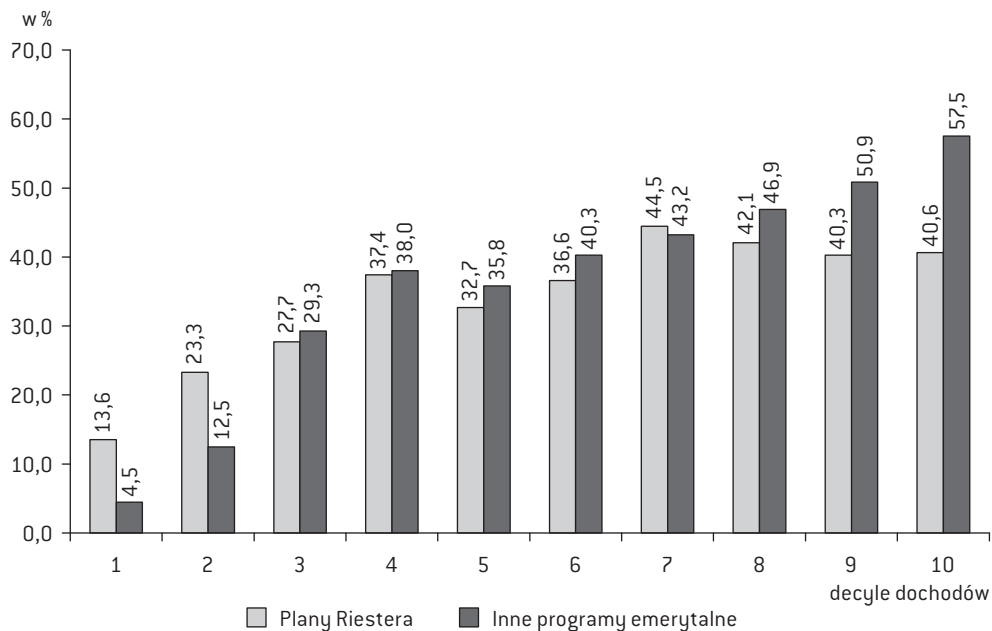
11. A. Börsch-Supan, M. Coppola, A. Reil-Held, *Riester Pensions...*, op.cit., s. 85–86.

12. A. Börsch-Supan, Ch. B. Wilke, *The German Public Pension: How it Was, How it Will Be*, 2003, s. 29, www.meamannheim.de [12.10.2013].

13. W tym czasie wystąpił globalny kryzys finansowy, który zahamował dynamiczny rozwój rynku Riester Rente, aczkolwiek liczba zawieranych umów utrzymała liniowy trend wzrostowy.

urodzone poczynszy od 2008 r.), pod warunkiem że do programu odprowadzane jest co najmniej 4 proc. wynagrodzenia brutto danego oszczędzającego¹⁴. Jedynie osoby najniżej zarabiające (poniżej 800 euro miesięcznie) oraz niebędące emerytami i nieposiadające dochodów mogą otrzymać maksymalną kwotę dotacji bez odprowadzania do planu wymaganych 4 proc. wynagrodzenia brutto. Generalnie, w zależności od dochodu gospodarstwa domowego oraz liczby posiadanych dzieci, wartość dotacji różni się znacząco. Jej udział waha się od 24 proc. do nawet 90 proc. wpłaconej składki, a włączając w to kwestię zwolnień podatkowych, stanowi ona przeciętnie 45 proc. wartości składek odprowadzonych do programu¹⁵. Zarówno wpłacone składki, jak i wartość dotacji uczestnik planu Riester Rente może bowiem sobie odliczyć od podatku (maksymalnie 1200 euro rocznie). Podczas gdy z tego odliczenia mogą skorzystać głównie osoby lepiej zarabiające, osoby o niższych dochodach raczej zwracają uwagę na sam fakt uzyskania subsydium oraz na przysługujące dodatki z tytułu posiadania dzieci. Należy jednak zauważyć, że w związku z tym, że kwota dotacji w ramach Riester Rente w zasadzie nie zależy od wysokości uzyskiwanych dochodów, tylko od procentu wynagrodzenia odprowadzanego do planu, powoduje to sytuację, w której nie stwarza się żadnej zachęty do oszczędzania w planie powyżej pewnego minimum (4 proc.) niezbędnego do otrzymania pełnej wspomnianej kwoty subsydium (154 euro). Poniżej przedstawiono odsetek gospodarstw domowych w Niemczech, w których co najmniej jedna osoba oszczędza w dodatkowym programie emerytalnym.

Rysunek 1. Stopień pokrycia prywatnych planów emerytalnych w Niemczech według dochodów gospodarstw domowych i typu planu (w % ogółu zasobów siły roboczej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie OECD (2012), *OECD Pensions Outlook 2012*, OECD Publishing, s. 120, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264169401-en> (13.10.2013).

14. Przy niższym poziomie stopy procentowej składki odprowadzanej do programu dotacja państwowa do Riester Rente jest proporcjonalnie niższa.

15. <http://www.nber.org/aginghealth/2012no2/w18014.html> (11.10.2013).

Z danych przedstawionych na powyższym rysunku wynika, że jedynie w dodatkowych planach emerytalnych innych niż subsydiowane plany Riestera można zauważyć tendencję, że im wyższy jest dochód gospodarstwa domowego, tym wyższy jest stopień uczestnictwa w programie. W subsydiowanych planach Riestera trend ten nie jest tak ściśle obserwowalny. Zauważa się, że jedynie przy dochodach na poziomie pierwszego i drugiego decyla odsetek gospodarstw domowych uczestniczących w rynku prywatnych programów emerytalnych jest zdecydowanie wyższy w programach dotowanych niż w pozostałych. Zwłaszcza wśród gospodarstw domowych z dochodami na najniższym poziomie, w programach Riester Rente oszczędza 13,6 proc. ogółu siły roboczej, podczas gdy w pozostałych dodatkowych programach emerytalnych 4,5 proc. (czyli trzykrotnie mniej), natomiast wśród osób najwyżej zarabiających tendencja ta jest odwrotna (zdecydowanie częściej niemieckie społeczeństwo oszczędza w programach niesubsydiowanych). Poza tym, że regulacje prawne nie stwarzają zachęt do oszczędzania w planie Riestera powyżej ustawowych 4 proc. wynagrodzenia danego oszczędzającego, należy również zwrócić uwagę na fakt, że gdy kwestie uprawnień do uczestnictwa w systemie indywidualnych dotowanych przez państwo programów emerytalnych są ściśle restrykcyjne, rynek firm je oferujących i samych produktów już zdecydowanie mniej. Plan emerytalny musi być oczywiście certyfikowany przez BaFin (Federalny Urząd Nadzoru Finansowego – *Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht*). Dostawca planu nie musi jednak wykazywać się efektywnością kosztową ani gwarantować jakichkolwiek korzyści (np. w formie określonych co najmniej na minimalnym poziomie stóp zwrotu z inwestycji czy w postaci korekty inflacyjnej). Oznacza to, że uczestnik planu musi mieć jedynie zagwarantowaną wypłatę świadczeń emerytalnych w postaci sumy nominalnych składek wniesionych do planu oraz wniesionych na jego konto dotacji państwowych¹⁶. Nie można również nie odnieść się krytycznie do wysokości opłat narzucanych przez dostawców Riester Rente. W 2012 r. magazyn konsumencki *Öko-Test* przeprowadził badanie, z którego wynika, że w przypadku umów zawieranych z zakładami ubezpieczeń na życie przy średnich rocznych składkach do programu na poziomie ok. 1200 euro, kilku ubezpieczycieli pobiera rocznie nawet ponad 10 000 euro tytułem kosztów związanych z obsługą danych planów (np. za zarządzanie, koszty akwizycji, opłaty manipulacyjne). W programach inwestycyjnych obsługiwanych przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych koszty te są nawet dwukrotnie wyższe. Inny problem to możliwość „wydłużania” przeciętnego trwania życia przez zakłady ubezpieczeń na życie oferujące Riester Rente. Według oficjalnych statystyk przeciętna długość życia kobiet w Niemczech wynosi obecnie 88,1 roku, a mężczyzn 83,6 roku, podczas gdy ubezpieczyciele, wyliczając wysokość świadczenia emerytalnego (annuitetu), wartości te szacują na poziomie odpowiednio 97,8 lat oraz 93,7 lat¹⁷.

Funkcjonowanie rynku programów dotowanych przez państwo niesie za sobą określone koszty fiskalne w postaci bezpośrednich dopłat do planów oraz w formie odliczeń wpłacanych składek od podatku. W 2010 r. koszty te w sumie kształtowały się w Niemczech na poziomie 3,5 mld euro¹⁸, z czego 80 proc. stanowiły bezpośrednie dotacje rządowe. Należy się przy tym zastanowić nad

16. J. Deken, *Pensions Reform in Germany: Can Occupational and Private Pension Compensate for the Erosion of Social Insurance?*, AEGON Global Pensions View, March 2013, s. 3.

17. H. Balodis, D. Hühne, *Die Vorsorgelüge*, Econ Verlag, Berlin 2012, s. 177.

18. Dla porównania koszty wypłat świadczeń z publicznego systemu ubezpieczenia społecznego wyniosły 225 mld euro.

efektywnością stosowania tych subsydiów, co można określić za pomocą porównania wartości subsydiów oraz sumy składek wnoszonych przez samych uczestników Riester Rente.

Tabela 3. Efektywność dotacji w ramach Riester Rente

Rok	Dotacje bezpośrednie (w tys. euro)	Składki uczestników (w tys. euro)	Oszczędności ogółem (w tys. euro)	Efektywność (w %)
2005	521 917	1 240 832	1 762 749	2,4
2006	1 134 339	2 501 547	3 635 886	2,2
2007	1 445 688	3 388 877	4 834 565	2,3
2008	2 543 300	5 272 200	7 815 500	2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Börsch-Supan, M. Coppola, A. Reil-Held, *Riester...*, op.cit., s. 89.

Z danych przedstawionych w powyższej tabeli wynika, że każde 1 euro dotacji indukuje ponad 2 euro wpłat własnych uczestników planu (średnio 2,2 euro w latach 2005–2008). Z badań Gerbera i Zwicka¹⁹ wynika dalej, że efektywność ta jest wyższa wśród osób posiadających dzieci (2,4 euro) niż wśród osób bezdzietnych (1,1 euro).

Produkty subsydiowane w ramach Riester Rente z założenia kierowane były właśnie do osób mających na utrzymaniu dzieci oraz najniżej zarabiających. Ze struktury niemieckiego rynku produktów subsydiowanych można wyciągnąć wnioski, że faktycznie grupa osób posiadających dzieci jest głównym beneficjentem tych planów. W 2010 r. ok. 60 proc. gospodarstw domowych z co najmniej dwojgiem dzieci (w tym 56 proc. gospodarstw posiadających dwoje dzieci oraz 69 proc. posiadających co najmniej troje dzieci) posiadało program emerytalny dotowany przez państwo i odsetek ten corocznie wzrasta (w 2005 r. wynosił on ok. 30 proc.). Można zatem zauważyć dużą skuteczność programu Riester Rente we włączaniu do niego rodzin z dziećmi, co można tłumaczyć właśnie systemem subsydiów przyznawanych z tytułu posiadania dzieci²⁰. Inaczej jednak sytuacja wygląda, jeśli wziąć pod uwagę wspomniane już dochody gospodarstw domowych. Oczywiście wyższe dochody danego gospodarstwa powodują, że stopień pokrycia uczestnictwa w systemie Riester Rente jest wyższy, jednak wśród gospodarstw domowych z dochodem na poziomie powyżej 4 tys. euro miesięcznie programy te tracą w porównaniu z zakładowymi programami emerytalnymi²¹. Niemniej jednak w ogólnym rozrachunku programy Riester Rente mają największy udział w rynku dodatkowych programów emerytalnych. W 2009 r. wskaźnik pokrycia planów, rozumiany jako odsetek osób w nich uczestniczących do ogółu zasobów siły roboczej, wyniósł 38 proc., podczas gdy w zakładowych programach emerytalnych 27 proc., a w pozostałych planach oszczędnościowych na okres starości 15 proc. Jednocześnie z szacunków SAVE PANEL²² wynika, że udział gospodarstw domowych nieposiadających żadnego programu oszczędnościowego na okres starości zmniejszył się z 73 proc. w 2001 r. do ok. 45 proc. w 2009 r. i 40 proc. w 2010 r.

19. U. Gerber, M. Zwick, *Daten zur kapitalgedeckten Altersvorsorge: Die Riesterrente*, „Deutsche Rentenversicherung”, Heft 2/2010, s. 197–207.

20. A. Börsch-Supan, M. Coppola, A. Reil-Held..., *Riester...*, op.cit., s. 90–01.

21. Ibidem, s. 92.

22. Badanie SAVE PANEL jest przeprowadzane systematycznie od 2001 r. i skupia się przede wszystkim na badaniu oszczędności gospodarstw domowych w Niemczech oraz zabezpieczeniu na okres starości. Badanie prowadzi MEA (Munich Center for the Economics of Aging).

2. Funkcjonowanie systemu dopłat w programie KiwiSaver w Nowej Zelandii

System emerytalny w Nowej Zelandii składa się z dwóch filarów. Pierwszym jest New Zealand Superannuation (NZS), działający na zasadzie *flat-rate*, gdzie wysokość wypłacanych świadczeń nie zależy od dochodu, tylko od stanu cywilnego oraz tytułu własności nieruchomości. Drugi filar, funkcjonujący od lipca 2007 r., stanowi dodatkowy kapitałowy system zabezpieczenia na starość KiwiSaver. Ponadto każda osoba ma możliwość oszczędzania na emeryturę za pośrednictwem innych instrumentów rynku finansowego, ale państwo oprócz oszczędności w KiwiSaver nie gwarantuje żadnych ulg podatkowych z tego tytułu²³. Wprowadzenie programu KiwiSaver ściśle wiązało się z niekorzystnymi dla Nowej Zelandii prognozami demograficznymi dotyczącymi starzejącego się społeczeństwa oraz faktem, że stosunkowo niewielka część Nowozelandczyków dodatkowo oszczędza na emeryturę. W marcu 2007 r. ówczesny Minister Finansów Michael Cullen wyraźnie oświadczył, że Nowa Zelandia charakteryzuje się jednym z najniższych wskaźników oszczędności gospodarstw domowych wśród krajów rozwiniętych (bieżąca stopa oszczędności gospodarstw domowych wynosiła 17,5 proc.)²⁴. Tymczasem dodatkowe oszczędzanie emerytalne ma istotne znaczenie, gdyż w latach 1970–2005 populacja Nowej Zelandii powiększyła się o 44 proc., w tym podwoiła się liczba ludności w wieku co najmniej 65 lat. W 2006 r. osoby te stanowiły 12 proc. ogółu ludności, natomiast szacuje się, że do 2051 r. będą stanowiły 26 proc. Ponadto relacja liczby ludności w wieku produkcyjnym (16–64 lata) do osób w wieku poprodukcyjnym (65 lat i powyżej) zmienia się w ten sposób, że w 2004 r. wynosiła 5,5:1,0 i według prognoz w 2028 r. będzie kształtować się w relacji 3,0:1,0, a w 2051 r. 2,2:1,0²⁵. Należy przy tym zauważyć, że przeciętny dochód gospodarstw domowych w Nowej Zelandii, w których co najmniej jedna osoba jest w wieku powyżej 65 lat, jest niski i większość tych gospodarstw (powyżej 50 proc.) polega niemal wyłącznie na świadczeniach emerytalnych zapewnianych przez państwo.

KiwiSaver charakteryzuje się szeregiem zachęt skłaniających społeczeństwo Nowej Zelandii do uczestnictwa w programie i akumulacji kapitału według różnych strategii inwestycyjnych. Wśród nich wymienia się: możliwość wystąpienia z programu (*opt-out*) dla osób automatycznie do niego włączonych, możliwość zmiany dostawcy programu, wybór poziomu składki, jednorazową dotację państwową przy wejściu do programu, coroczne dopłaty rządowe do składek, jak również możliwość skorzystania z tzw. wakacji składowych i subwencji na zakup domu mieszkalnego²⁶.

System dopłat do składek w prywatnych programach emerytalnych niejednokrotnie wiąże się z automatycznym (obowiązkowym na etapie wejścia do programu) uczestnictwem w planie emerytalnym. KiwiSaver jest właśnie przykładem takiego nowatorskiego rozwiązania. Pojawienie się automatyczności udziału było pewnego rodzaju innowacją w funkcjonowaniu systemów emerytalnych. Automatyczność zapisu w Nowej Zelandii polega na tym, że pracodawcy mają obowiązek

23. D. Samoń, *Kiwi na emeryturze poleci wyżej niż orzełek*, Forum Obywatelskiego Rozwoju, Analiza FOR nr 27/2012, s. 5.

24. B. E. Kritzer, *KiwiSaver: New Zealand's New Subsidized Retirement Savings Plans*, Social Security Bulletin, Vol. 67, No. 4, Social Security Administration USA 2007, s. 114.

25. *National population projections*, Statistics New Zealand, 2004, <http://www.stats.govt.nz/store/2006/07/national-population-projections-04%28base%29-51-mr.htm>. [12.10.2013].

26. *Annual Report. July 2011 to June 2012*, National Research and Evaluation Unit, Inland Revenue for the Kiwi-Saver Evaluation Steering Group, September 2012, s. 3.

włączenia do programu swoich nowo zatrudnianych pracowników, pod warunkiem że mają ukończone 18 lat i nie więcej niż 65 lat. Pracownicy z kolei w okresie od dwóch do ośmiu tygodni mają możliwość wystąpienia z programu. Poza tym program jest z zasady dobrowolny, można do niego przystąpić poprzez zapisanie się u danego pracodawcy bądź bezpośrednio u dostawcy programu. W przypadku dobrowolnego przystąpienia do KiwiSaver nie ma możliwości wypisania się z niego, można jedynie zmieniać dostawcę według zasady, że w danym momencie można mieć tylko jedno konto dotowane przez państwo. Obecnie na rynku działa 33 dostawców KiwiSaver, są to banki, zakłady ubezpieczeń, instytucje finansowe. Osoby, które nie dokonały wyboru samodzielnie (ok. 35 proc. ogółu uczestników KiwiSaver), przydzielane są do sześciu zaaprobowanych przez rząd dostawców domyślnych, tj. TOWER Managed Funds Limited, AMP Services (NZ) Limited, ASB Group Investments Limited, OnePath (NZ) Limited, Mercer (NZ) Limited. Składki uczestników dostawców domyślnych inwestowane są według strategii konserwatywnej.

Nowa Zelandia jest przykładem kraju, w którym oferowane są zarówno dopłaty do składek w dodatkowym prywatnym planie emerytalnym, jak i jednorazowe subsydia. Osoba, która zdecyduje się na oszczędzanie w tego rodzaju planie lub zostanie do niego automatycznie zapisana, otrzymuje na samym początku jednorazowe subsyidium wpłacane na konto, w kwocie 1000 NZD (tzw. *kick-start payment*). Subsydium to jest udzielane tylko jeden raz, co wynika z założenia, że można posiadać tylko jedno konto emerytalne. W celu zachęcenia do systematycznego oszczędzania w ramach KiwiSaver jego uczestnik może liczyć na coroczną dopłatę do konta w zależności od wysokości odprowadzanej składki (nie włączając w to obowiązkowej składki pracodawcy). Do końca czerwca 2011 r. maksymalna dopłata państwa wynosiła 1042,86 NZD, natomiast począwszy od lipca 2011 r. została ona zredukowana do 521,43 NZD. Aby otrzymać ją w takiej wysokości, należy w danym roku rozliczeniowym odprowadzić do programu co najmniej 1042,86 NZD. Generalną regułą jest bowiem, że rząd do każdego dolara włożonego do planu dopłaca 50 centów. Przykład wyliczenia dopłaty państwowej do prywatnego konta emerytalnego w ramach KiwiSaver przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Mechanizm dopłaty rządowej do składek w programie KiwiSaver w Nowej Zelandii

Wielkość dochodu (w NZD)	Składka uczestnika (4%) (w NZD)	Wysokość dopłaty państwa (w NZD)	Uzupełnienie składki przez uczestnika do poziomu 1042,86 NZD (w NZD)	Wysokość dopłaty państwa (w NZD)
10 000	400	200	642,86	521,43
25 000	1000	500	42,86	521,43
35 000	1400	521,43	0	521,43

Źródło: opracowanie własne.

Składka w programie KiwiSaver odprowadzana jest jako określony procent od wynagrodzenia brutto danego pracownika, który ma do wyboru trzy stawki: 3 proc., 4 proc. lub 8 proc. Jeśli jej nie wybierze, stosuje się stawkę domyślną (*default*) w wysokości 3 proc.²⁷. W przypadku osób niezatrudnionych jest to kwestia umowy między nimi a danym dostawcą programu. Począwszy od kwietnia 2008 r. również pracodawca zobowiązany jest do odprowadzania składki do programu

27. Do końca marca 2013 r. stawka ta wynosiła 2 proc. i według danych na koniec 2012 r. aż 59 proc. ogółu uczestników KiwiSaver odprowadzało ją w takiej wysokości. *Annual Report ...*, op.cit., s. 15.

na rzecz pracownika. Od 1 kwietnia 2013 r. wynosi ona 3 proc. wynagrodzenia brutto (wcześniej wynosiła 2 proc.)²⁸. Inną korzyścią wynikającą z uczestnictwa w programie jest możliwość uzyskania od państwa subsydium na zakup domu, które za każdy rok uczestnictwa w programie przysługuje w kwocie 1000 NZD, nie więcej jednak niż 5000 NZD. Ponadto dopuszcza się możliwość wypłaty części lub wszystkich środków na zakup domu, po potrąceniu jednak początkowego rządowego subsydium w kwocie 1000 NZD oraz corocznych dopłat państwa do programu. Wypłata środków zgromadzonych w programie następuje natomiast najwcześniej po osiągnięciu 65. roku życia i po co najmniej pięciu latach uczestnictwa w nim²⁹. Po co najmniej 12 miesiącach oszczędzania w ramach KiwiSaver istnieje również możliwość przejścia na tzw. wakacje składkowe (*contribution holiday*), których okres może trwać od 3 miesięcy do 5 lat. W tym czasie, zarówno pracownik, jak i pracodawca nie odprowadzają obowiązkowych składek do programu, jednakże pracownik może uiszczać składki dobrowolne. Liczba osób korzystających z wakacji składkowych corocznie wyraźnie wzrasta.

Z danych nowozelandzkiego urzędu skarbowego wynika, że na koniec czerwca 2013 r. było 2146,8 tys. członków KiwiSaver, tj. o 9,2 proc. więcej niż w roku poprzednim (tabela 5). 62,2 proc. ogółu uczestników programu przystąpiło do niego na zasadzie dobrowolności, w porównaniu z 37,8 proc., którzy zostali do niego włączeni w ramach automatycznego zapisu przez pracodawców. Z badań C. Matthews³⁰ przeprowadzonych na 1001 Nowozelandczykach w wieku 18–65 lat wynika, że choć dla 51 proc. respondentów ważną przyczyną uczestnictwa w programie był sam fakt konieczności oszczędzania na emeryturę, to dla ok. 90 proc. zdecydowanie najważniejsze były zachęty finansowe od państwa w postaci subwencji na start w programie oraz coroczne dopłaty do składek.

Tabela 5. Uczestnicy KiwiSaver w Nowej Zelandii w latach 2008–2013
(według stanu na koniec czerwca danego roku)

Wyszczególnienie	Lata					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Automatyczne uczestnictwo	259 299	426 629	541 769	646 725	742 751	830 461
Przystąpienie do programu u pracodawcy	119 059	195 940	211 883	232 131	247 950	256 302
Przystąpienie bezpośrednio u dostawcy KS	338 279	477 971	706 290	877 076	975 743	1 060 080
Uczestnicy netto	716 637	1 100 540	1 459 942	1 755 932	1 966 444	2 146 843
Wystąpienia z programu (<i>opt-out</i>)	137 762	221 045	245 898	249 549	255 935	249 872
Zamknięcia programu (<i>closed</i>)	1 044	8 240	13 656	25 559	32 227	71 720
Wakacje składkowe	3 280	25 935	45 563	63 707	83 370	101 415

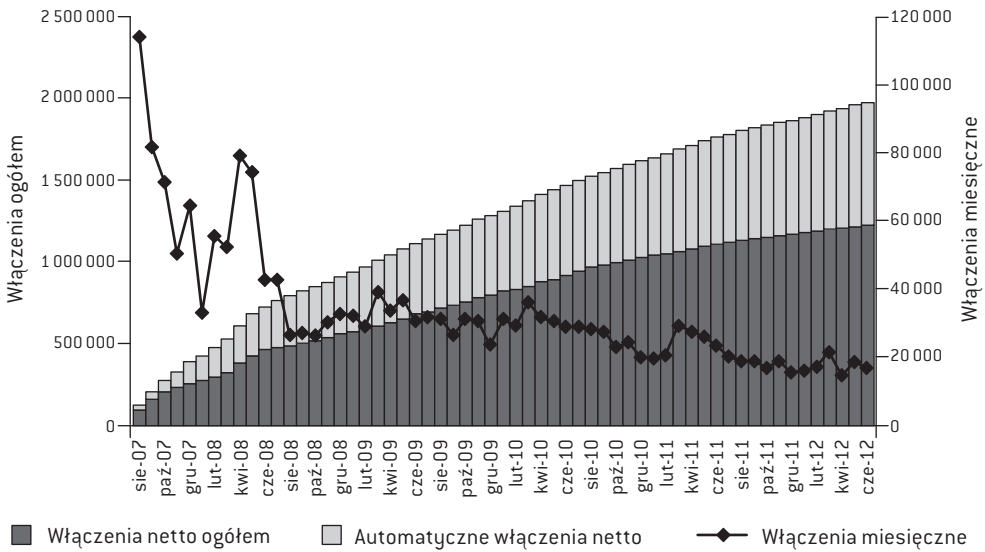
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.kiwisaver.govt.nz (14.09.2013).

28. *Annual Report...*, op.cit., s. 6.

29. W sytuacji, gdy osoba chciałaby kontynuować oszczędzanie w programie, może to robić tak długo, jak długo była w systemie przed osiągnięciem 65. roku życia. D. Samoń, *Kiwi na...*, op.cit., s. 15.

30. C. Matthews, *KiwiSaver and Retirement Savings: A Report Prepared for FINSIA and the IFA*, Financial Services Institute of Australasia, Institute of Financial Advisers, August 2011, [http://www.finsia.com/docs/ecm-files/pol11_13_kiwisaver_web\(2\)8DFBF9E580A7.pdf?sfvrsn=2](http://www.finsia.com/docs/ecm-files/pol11_13_kiwisaver_web(2)8DFBF9E580A7.pdf?sfvrsn=2). Badanie przeprowadzone w okresie 28 czerwca–10 lipca 2011 r.

Rysunek 2. Włączenia ogółem i miesięczne do KiwiSaver

■ Włączenia netto ogółem □ Automatyczne włączenia netto ◆ Włączenia miesięczne

Źródło: *Annual Report. July 2011 to June 2012*, National Research and Evaluation Unit, Inland Revenue for the KiwiSaver Evaluation Steering Group, September 2012.

Z danych przedstawionych powyższej wynika, że na koniec czerwca 2013 r. mniej niż co trzeci (w 2008 r. ponad co drugi) automatycznie zapisany do KiwiSaver zdecydował się na wystąpienie z programu. Z badań nowozelandzkiego Urzędu Skarbowego wynika, że były to przede wszystkim osoby młode (w wieku 18–44 lata) i o niskich (do 10 000 NZD) lub średnich rocznych dochodach (do 40 000 NZD)³¹. Odzwierciedleniem zwiększającej się liczby uczestników tych planów i wartości składek do nich odprowadzanych jest zwiększająca się wartość aktywów zgromadzonych przez dostawców programów. W 2012 r. rynek KiwiSaver szacowano na 12,7 mld NZD (9,2 mld NZD w 2011 r.)

Po sześciu latach funkcjonowania programu KiwiSaver można powiedzieć, że wykazał się on dużą skutecznością w osiągnięciu relatywnie wysokiego stopnia uczestnictwa w nim społeczeństwa Nowej Zelandii, co jest wynikiem zarówno systemu dopłat do składek, jak i mechanizmu automatycznego zapisu do programu. Po stosunkowo krótkim czasie niemal połowa uprawnionych Nowozelandczyków w wieku poniżej 65 lat (49 proc.) oszczędza w ramach KiwiSaver i jest to jeden z najwyższych wskaźników stopnia pokrycia dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego na świecie. Niemniej jednak, mimo wielu zalet programu, pojawiają się także głosy krytyczne. W przypadku bowiem gdy wysokość dopłat rządowych do składek zależy od wielkości wkładu własnego danego oszczędzającego, osoby o niższych dochodach nie są w stanie odłożyć do planu takich środków, jak osoby lepiej sytuowane, zatem dotacja państwowa do ich kont także będzie niższa. Należy ponadto zauważyć, że funkcjonowanie programu, w związku z powiększającą się liczbą jego uczestników, generuje coraz wyższe koszty

31. *KiwiSaver Evaluation: Opting-out and taking contributions holidays*, Inland Revenue National Research and Evaluation Unit, May 2012.

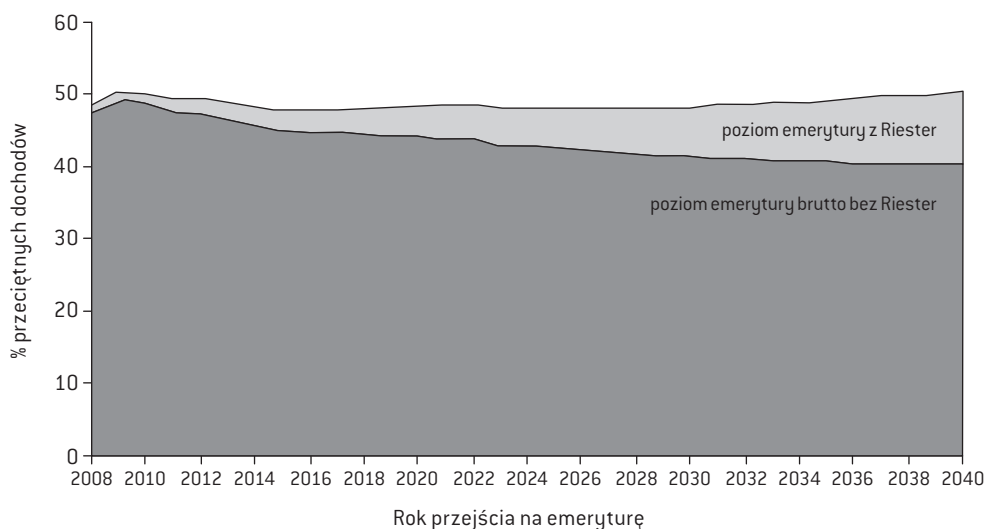
dla państwa. W latach 2008–2012 wyniosły one łącznie 4,7 mld NZD (610 mln NZD w 2008 r. oraz 1,05 mld NZD w 2011 r.)³².

Podsumowanie

Dopłaty do składek w prywatnych, dodatkowych planach emerytalnych, zarówno ze strony państwa, jak i pracodawców, zwiększają zakres uczestnictwa oraz wartość składek odprowadzanych do tych planów. Niekiedy wyznaczane są grupy odniesienia tych dopłat, np. tylko kobiety oraz osoby młode (Chile) lub osoby najniżej zarabiające (Australia). W Nowej Zelandii adresatami dopłat rządowych oraz pracodawców są wszyscy pracownicy, którzy są automatycznie włączani do systemu KiwiSaver. Zgodnie z zasadami ekonomii behawioralnej zwłaszcza system automatycznego zapisu sprzyja zwiększeniu powszechności dodatkowego oszczędzania emerytalnego. Z badań przeprowadzonych w odniesieniu do KiwiSaver w Nowej Zelandii wynika bowiem, że stopień wyjścia z systemu jest wówczas relatywnie niski.

Szczególnie efektywny pod względem wzrostu wskaźnika uczestnictwa w segmencie dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego po zastosowaniu systemu dotacji rządowych okazał się system Riester Rente w Niemczech. Podstawowym wyznacznikiem skuteczności programu może być również zakres, w jakim emerytury z niego wypłacane uzupełniają lukę dochodową powstałą w wyniku redukcji świadczeń emerytalnych z pierwszego, repartycyjnego filaru systemu emerytalnego. Z badań Börsch-Supan oraz Gasche wynika, że w przypadku pracowników systematycznie

Rysunek 3. Świadczenia z publicznej części systemu emerytalnego i programu Riester Rente

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Börsch-Supan, M. Coppola, A. Reil-Held, *Riester Pensions...*, op.cit., s. 97.

32. G. Rashbrooke, *New Zealand's Experience with the KiwiSaver Scheme*, [w:] *Matching Contributions for Pensions: A Review of International Experiences*, red. R. Hinz, R. Holzmann, D. Tuesta, N. Takayama, The World Bank, Washington DC 2013, s. 126–130.

(i od samego początku funkcjonowania systemu Riester Rente) odprowadzających do programu składki w wysokości upoważniającej do otrzymania maksymalnej dotacji podstawowej malejącej udział publicznych świadczeń emerytalnych będzie w przyszłości rekompensowany coraz wyższymi świadczeniami z kapitału zgromadzonego w ramach Riester Rente. Jednakże, jak wskazują autorzy, ok. 27 proc. gospodarstw domowych w Niemczech nie będzie w stanie uzupełnić powstałej luki emerytalnej.

Warto zaznaczyć, że od czasu wprowadzenia Riester Rente ok. 9,4 mld euro w postaci środków przeznaczanych na konsumpcję i innych instrumentów finansowych niepowiązanych z oszczędzaniem na okres starości zostało przesuniętych właśnie do tej części niemieckiego systemu emerytalnego, czyniąc go bardziej znaczącym i stabilniejszym. Z drugiej jednak strony jest to drogi program rządowy, gdyż wartość dotacji i ulg w postaci odpisów od podatków to dla państwa koszt rzędu 3,5 mld euro rocznie, co stanowi 1,5 proc. budżetu repartycyjnej części systemu emerytalnego. Ponieważ udzielane dotacje w sposób bezpośredni zwiększają wydatki państwa i potencjalnie powodują zmniejszenie zagregowanych oszczędności krajowych, z makroekonomicznego punktu widzenia efekt dotacji w ramach Riester Rente może być nawet zerowy³³.

Wykaz źródeł

Annual Report. July 2011 to June 2012, National Research and Evaluation Unit, Inland Revenue for the KiwiSaver Evaluation Steering Group, September 2012.

Balodis H., Hühne D., *Die Vorsorgelücke*, Econ Verlag, Berlin 2012.

Börsch-Supan A., Wilke Ch. B., *The German Public Pension: How it Was, How it Will Be*, 2003, www.mea.mannheim.de.

Börsch-Supan A., Coppola M., Reil-Held A., *Riester Pensions in Germany: Design, Dynamics, Targeting Success, and Crowding-In*, [w:] *Matching Contributions for Pensions: A Review of International Experiences*, red. Hinz R., Holzmann R., Tuesta D., Takayama N., The World Bank, Washington DC 2013.

Bucher-Koenen T., *Financial Literacy, Riester Pensions, and Other Private Old Age Provision in Germany*, MEA Discussion Papers 250–2011, December 2011.

Deken J., *Pensions Reform in Germany: Can Occupational and Private Pension Compensate for the Erosion of Social Insurance?* AEGON Global Pensions View, March 2013.

Gerber U., Zwick M., *Daten zur kapitalgedeckten Altersvorsorge: Die Riesterrente*, „Deutsche Rentenversicherung”, Heft 2/2010.

Hagen K., Kleinlein A., *Ten Years of the Riester Pension Scheme: No Reason to Celebrate*, DIW Economic Bulletin, 2/2012.

Holzmann R., *Global Pension Systems and Their Reform: Worldwide Drivers, Trends, and Challenges*, IZA Discussion Paper, No. 68000, August 2012.

Holzmann R., Hinz R., Tuesta D., *Early Lessons from Country Experience with Matching Contribution Schemes*, [w:] *Matching Contributions for Pensions: A Review of International Experiences*, red. Hinz R., Holzmann R., Tuesta D., Takayama N., The World Bank, Washington DC 2013.

33. A. Börsch-Supan, M. Coppola, A. Reil-Held, *Riester...*, op.cit., s. 100.

- KiwiSaver Evaluation: Opting-out and taking contributions holidays*, Inland Revenue National Research and Evaluation Unit, May 2012.
- Kritzer B. E., *KiwiSaver: New Zealand's New Subsidized Retirement Savings Plans*, Social Security Bulletin, Vol. 67, No. 4, Social Security Administration USA 2007.
- Matthews C., *KiwiSaver and Retirement Savings: A Report Prepared for FINSIA and the IFA*, Financial Services Institute of Australasia, Institute of Financial Advisers, August 2011, [http://www.finsia.com/docs/ecm-files/pol11_13_kiwisaver_web\(2\)8DFBF9E580A7.pdf?sfvrsn=2](http://www.finsia.com/docs/ecm-files/pol11_13_kiwisaver_web(2)8DFBF9E580A7.pdf?sfvrsn=2).
- National population projections*, Statistics New Zealand, 2004, <http://www.stats.govt.nz/store/2006/07/national-population-projections-04%28base%29-51-mr.htm>.
- OECD (2012), *OECD Pensions Outlook 2012*, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264169401-en>.
- Rashbrooke G., *New Zealand's Experience with the KiwiSaver Scheme*, [w:] *Matching Contributions for Pensions: A Review of International Experiences*, red. Hinz R., Holzmann R., Tuesta D., Takayama N., The World Bank, Washington DC 2013.
- Samoń D., *Kiwi na emeryturze poleci wyżej niż orzełek*, Forum Obywatelskiego Rozwoju, Analiza FOR nr 27/2012.
- Szczepański M., *Reformowanie systemów emerytalnych – porównania i oceny. Pension reforms – comparison and evaluation*, Publishing House of Poznań University of Technology, Poznań 2013.
- Whitehouse E., *Policies to Encourage Private Pension Savings: Evidence from OECD Countries*, [w:] *Matching Contributions for Pensions: A Review of International Experiences*, red. Hinz R., Holzmann R., Tuesta D., Takayama N., The World Bank, Washington DC 2013.
- Whitehouse E., *The tax treatment of funded pensions*, Social Protection Discussion Paper, No. 9812, World Bank 1998.
- Whitehouse E., *Taxation: The tax treatment of funded pensions*, World Bank, Washington, DC 2005.

Subsidies for voluntary pension savings – assessment of solutions' effectiveness (as exemplified by Germany and New Zealand)

In recent years, numerous countries have been interested in the system of subsidies for premiums in additional pension schemes. It has been introduced mainly by well-developed countries, such as Germany and New Zealand, but it can be seen that other regions of the world are also interested in these issues. The aim of the article is to present the types and operation of subsidies in additional pension schemes as exemplified by Germany and New Zealand, and determine their importance in promoting additional savings for the period after retirement.

Key words: additional pension scheme, subsidies for premiums, subsidy, automatic participation.

DR SYLWIA PIEŃKOWSKA-KAMIENIECKA jest adiunktem w Katedrze Polityki Społecznej i Ubezpieczeń Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

DR ANNA OSTROWSKA-DANKIEWICZ jest adiunktem w Zakładzie Finansów i Bankowości Politechniki Rzeszowskiej.

